

To Dream the Possible Dream : ระบบอัตโนมัติ ... ฝันที่ดูไกล แต่ไม่เกินเอื้อม

โดย ดร.รักษ วรรกิจโกศกาท

กรรมการผู้จัดการ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

ในชีวิตนายธนาคารของผม ผมพบว่าสิ่งหนึ่งที่น่าเสียดายก็คือ หลายครั้งผู้ประกอบการไทยเห็นเป้าหมายที่ต้องการแล้ว แต่กลับไม่ลองเดินไปให้ไกลกว่าจุดที่ตัวเองอยู่ ทั้งที่มีศักยภาพที่จะเติบโตไปได้ อีกมาก เพียงเพราะถูกจำกัดด้วยความเชื่อ (Mindset) จึงคิดว่าตัวเองจะทำเพียงเท่านี้ ยกตัวอย่างเช่น ผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยที่ทราบดีว่าการส่งออกไปตลาดต่างประเทศจะทำให้ท่านมีลูกค้าเพิ่มขึ้น และเพิ่มยอดขายสินค้าได้อีกมาก แต่ก็ยังไม่ส่งออกเพราะรู้สึกว่าการส่งออกเป็นเรื่องไกลเกินตัว (*Too far to reach*) ทำให้พลาดโอกาสดีๆ ไป เพราะจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติพบว่าผู้ประกอบการ SMEs ที่ส่งออกมีรายได้โดยเฉลี่ยมากกว่า SMEs ที่ขายเฉพาะตลาดในประเทศถึง 4 เท่า ขณะเดียวกันไทยก็เป็นประเทศที่มีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (R&D) ค่อนข้างน้อย เพียง 1.1% ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลกที่ 2.3% ในปี 2562 ซึ่งส่วนหนึ่งก็เนื่องจากผู้ประกอบการยังมองว่าการลงทุนวิจัยและพัฒนาต้องใช้เวลามากกว่าจะคืนทุน (*Too long to be successful*) หรือในภาวะที่ทั่วโลกต่างก็พูดถึงและให้ความสำคัญกับเรื่องความยั่งยืน แต่ก็ยังลังเลที่จะปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับแนวทางของความยั่งยืน เพราะไม่เชื่อว่าการลงทุนเพื่อให้สิ่งแวดล้อมและสังคมดียังยืนจะช่วยให้ผลประกอบการของบริษัทดีขึ้น (*Too good to be true*) แต่กลับเห็นว่าการลงทุนดังกล่าวมีแต่จะเพิ่มต้นทุนและทำให้กำไรลดลง นอกจากนี้ ยังรวมถึงความต้องการยกระดับการผลิตในระยะยาว แต่กลับตั้งตัวชิวตั้งครืดด้วยการลดต้นทุนแบบรายปี ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจลงทุนเพื่อประโยชน์ในอนาคตได้ การปรับ Mindset เรื่องการลงทุนเป็นเรื่องไม่คุ้มค่า (*Too costly to invest*) จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ผมจะขอแก้ความเชื่อดังกล่าวในครั้งนี้นะครับ

การลงทุนหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ ... เป็นการลงทุนที่ไม่ไกลเกินเอื้อม

ที่ผ่านมาผู้ประกอบการไทยเผชิญปัญหาขาดแคลนแรงงานอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มจะรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งสาเหตุหลักมาจากโครงสร้างประชากรของไทยที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) มาตั้งแต่ปี 2548 และล่าสุดในปี 2565 ไทยก็กลายเป็นประเทศกำลังพัฒนาประเทศแรกที่ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) กล่าวคือ มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 20% ของประชากรทั้งหมด ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนผ่านจากสังคมผู้สูงอายุเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ที่รวดเร็วมากคือเพียง 17 ปี เทียบกับชาติตะวันตกที่ใช้เวลามากกว่า 100 ปี และคาดว่าในอนาคตอีกเพียง 9 ปีข้างหน้า ไทยก็จะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างเต็มที่ (Hyper Aged Society) หรือมีสัดส่วนประชากรที่มีอายุมากกว่า 65 ปี สูงถึง 20% ซึ่งเร็วกว่าญี่ปุ่นที่ใช้ระยะเวลา 11 ปี ด้วยเหตุนี้ทำให้ประชากรวัยแรงงานของไทยลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับในอดีต

นอกจากปัญหาขาดแคลนแรงงานแล้ว ค่าจ้างแรงงานของไทยที่สูงกว่าเพื่อนบ้านและยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ล่าสุดเมื่อเดือนตุลาคม 2565 ค่าจ้างขั้นต่ำของไทยได้ปรับขึ้นอีกวันละ 8-22 บาท ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้

แรงงานเข้มข้น นอกจากนี้ หากมีการปรับฐานค่าจ้างขั้นต่ำอย่างก้าวกระโดดเช่นที่เคยเกิดขึ้นในปี 2556 ที่มีการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็นวันละ 300 บาททั่วประเทศ ซึ่งทำให้อัตราค่าจ้างในบางจังหวัดเพิ่มขึ้นถึงวันละ 78 บาท ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ

ทางออกหนึ่งของปัญหาเหล่านี้คือการนำหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติเข้ามาใช้ทดแทนแรงงานคนที่ขาดแคลน โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นงานซ้ำๆ อย่างการเคลื่อนย้ายสินค้าหรือชิ้นงาน การห่อและบรรจุสินค้า และการจัดเรียงสินค้า รวมถึงงานที่เสี่ยงอันตรายจากสารเคมี ไฟ หรือความร้อน ซึ่งนอกจากจะช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนแรงงานแล้ว ยังช่วยเพิ่มความปลอดภัย และลดปัญหาทางานหยุดชะงักจากอุบัติเหตุได้อีกด้วย แต่ก็ยังมีผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยที่ยังลังเลที่จะปรับเปลี่ยนมาใช้หุ่นยนต์หรือเครื่องจักรอัตโนมัติ เพราะเห็นว่าการลงทุนเครื่องจักรอัตโนมัติต้องใช้เงินลงทุนสูงมาก

ตัวอย่างงานเสี่ยงอันตรายที่สามารถใช้หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติทำงานแทนได้

▶▶ หุ่นยนต์ตรวจสอบท่อในเตาปฏิกรณ์

▶▶ โดรนพ่นสารเคมีทางการเกษตร

ที่มา : <https://www.facebook.com/SCGofficialpage> และ <https://www.facebook.com/photo?fbid=1109247862951483>

ความคิดที่ว่าต้นทุนในการติดตั้งหุ่นยนต์หรือเครื่องจักรอัตโนมัตินั้นสูงมากจนเรียกว่าอยู่ในระดับที่ผู้ประกอบการทั่วไปคง 'เอื้อมไม่ถึง' นั้น เคยเป็นเรื่องจริงเมื่อหลายสิบปีก่อน แต่ในระยะหลังราคาต่อหน่วยของหุ่นยนต์ถูกลงมาก หรืออาจกล่าวได้ว่าราคาหุ่นยนต์ในปัจจุบันลดลงเหลือเพียงราว 15% ของราคาในปี 2538 อีกทั้งยังมีการคาดการณ์ว่าภายในปี 2568 ราคาต่อหน่วยของหุ่นยนต์อุตสาหกรรมจะลดลงเหลือเพียงราว 1 หมื่นดอลลาร์สหรัฐ (หรือเพียง 3 แสนกว่าบาท) ความคิดที่ว่าหุ่นยนต์หรือระบบอัตโนมัตินั้นมีราคาสูงจนลงทุนไม่ไหวจึงอาจจะเป็นเพียงข้อมูลในอดีตที่เราจำฝังใจ จนสร้างภาพลวงตาขึ้นมา

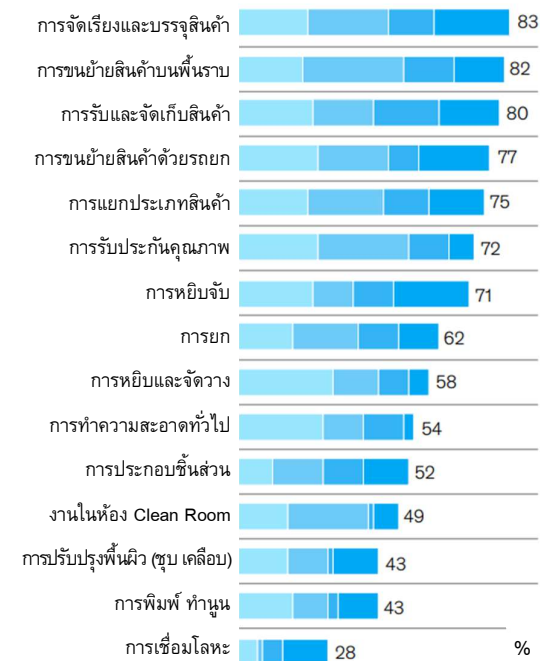

ปัจจุบันบริษัทต่างๆ ทั่วโลกตื่นตัวในการลงทุนระบบอัตโนมัติเป็นอย่างมาก ผลสำรวจของ McKinsey บริษัทที่ปรึกษาชั้นนำ ในปี 2565 พบว่าบริษัทที่ตอบแบบสำรวจจะใช้เงินลงทุนเกี่ยวกับหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติเฉลี่ยสูงถึง 1 ใน 4 ของงบลงทุนทั้งหมดของบริษัทในช่วง 5 ปีต่อจากนี้ โดยบริษัทในอุตสาหกรรมโลจิสติกส์และ

คลังสินค้าออนไลน์ครบวงจร (Logistics and Fulfillment) และอุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการลงทุนเกี่ยวกับระบบอัตโนมัติเฉลี่ยสูงถึงกว่า 30% ของงบลงทุน (Capital Expenditure) ทั้งหมดของบริษัท ขณะที่บริษัทในอุตสาหกรรมค้าปลีกและสินค้าอุปโภคบริโภค แม้มีสัดส่วนการลงทุนเกี่ยวกับระบบอัตโนมัติเพียงไม่ถึง 20% ของงบลงทุนทั้งหมดของบริษัท แต่ในแง่มูลค่าแล้วกลับเป็นกลุ่มที่มีมูลค่าเงินลงทุนสูงที่สุด โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มนี้ถึง 23% ที่ระบุว่าบริษัทของตนเองมีแผนจะลงทุนระบบอัตโนมัติด้วยมูลค่ามากกว่า 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐภายใน 5 ปี

ปัจจุบันนับเป็นจังหวะที่ดีที่จะตัดสินใจลงทุนระบบอัตโนมัติเพื่อยกระดับการผลิต ไม่ว่าจะมองในแง่ของแรงสนับสนุนจากภาครัฐที่ BOI ให้การส่งเสริมแก่กิจการที่เกี่ยวข้องกับหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ ทั้งในฝั่งของผู้ผลิต และกิจการที่นำหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติไปใช้งาน โดยกิจการที่เป็นผู้ใช้หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติจะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 3 ปี ในวงเงิน 50-100% ของเงินลงทุนในระบบอัตโนมัติ (ขึ้นกับระดับการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมในประเทศ) และในแง่ของอัตราแลกเปลี่ยนที่ในปัจจุบันเงินบาทแข็งค่า ทำให้ต้นทุนในการนำเข้าหุ่นยนต์หรือเครื่องจักรอัตโนมัติจากต่างประเทศลดลง รวมถึงปัจจัยกดดันจากการขาดแคลนแรงงาน ซึ่งจะเร่งให้ผู้ผลิตต้องรีบปรับกระบวนการผลิตใหม่ให้ยังผลิตสินค้าได้เท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นภายใต้จำนวนคนทำงานที่มีจำกัด นอกจากนี้ ค่าจ้างแรงงานที่มีแนวโน้มปรับขึ้นยังจะทำให้โครงการลงทุนหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติถึงจุดคุ้มทุน (Break Even Point) ได้เร็วขึ้น

กิจกรรมที่นำระบบอัตโนมัติมาปรับใช้ได้*

■ มีการใช้งานอยู่แล้ว ■ มีโอกาสใช้สูงมาก
■ อยู่ระหว่างทดลองใช้ ■ มีโอกาสใช้

หมายเหตุ : * คิดเป็น % ของผู้ตอบแบบสอบถาม
ที่มา : McKinsey Global Industrial Robotics Survey, August 2022

เมื่อการรักษาความสามารถในการแข่งขันเป็นหัวใจสำคัญสำหรับทุกธุรกิจ และถึงที่สุดแล้วประเทศไทยก็ต้องเข้าสู่ภาวะสังคมสูงอายุอย่างเต็มที่ การลงทุนระบบอัตโนมัติเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการผลิตควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานจึงเป็นหนทางหนึ่งในการเตรียมความพร้อมให้แก่ธุรกิจของท่าน ทั้งนี้ มีคำกล่าวที่ว่า “ชัยชนะหรือความสำเร็จเป็นผลลัพธ์จากจังหวะที่ลงตัวของโอกาสกับความพร้อม” เมื่อโอกาสเป็นสิ่งที่กะเกณฑ์ไม่ได้ว่าจะมาถึงเมื่อไหร่ สิ่งที่เราทำได้คือเตรียมตัวเองให้พร้อมที่สุด เพื่อให้ไม่พลาดในจังหวะที่โอกาสมาถึง

Disclaimer : ข้อมูลต่างๆ ที่ปรากฏ เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และการเผยแพร่ข้อมูลเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจเท่านั้น โดยธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจะไม่รับผิดชอบในความเสียหายใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการที่มีบุคคลนำข้อมูลนี้ไปใช้ไม่ว่าโดยทางใด